

ВПЛИВ НЕОЄВРАЗІЙСЬКОЇ ІДЕОЛОГІЇ НА СУЧАСНУ РОСІЙСЬКУ ГЕОПОЛІТИКУ

Наукові праці МАУП, 2015, вип. 46(3), с. 14–21

Розглянуто зв'язок неоевразійства з основоположними євразійськими ідеями. Проаналізовано ідеологічні особливості неоевразійства та їхній вплив на формування, розвиток та сучасні напрями геополітики Російської Федерації.

Сучасна влада Російської Федерації для легітимізації своєї геополітики на міжнародній арені у сприйнятті власним населенням та іншими державами світу створює відповідне ідеологічне обґрунтування. Для держави, яка претендує стати одним із лідерів сучасного світу, потрібна ідейна привабливість в очах населення багатьох інших країн. Дуже важливо, щоб політика цієї держави визнавалася (принаймні частиною країн світу) як адекватна нормам міжнародного права та інтересам миру та безпеки у світі. Внутрішня та зовнішня політика держави має підтримуватися її суспільством, бути адекватною національним інтересам та зрозумілою у сприйнятті власними громадянами. Попри відсутність офіційно прийнятої ідеології, для впливу на масову свідомість російського населення застосовується досить широкий спектр ідей. Серед ідейних засад сучасної російської геополітики особливу роль відіграє неоевразійство. Окремі його постулати, міфи та ціннісні конструкти дедалі більше формують сучасний геополітичний дискурс у Росії.

Неоевразійство та його вплив на зовнішню політику РФ досить широко висвітлюються в сучасній російській літературі. Насамперед слід виокремити праці апологетів радикального неоевразійства — О. Дугіна та його досить численних прихильників. Більш поміркований напрям неоевразійства пред-

ставлений працями Б. Єрасова, О. Панаріна, Я. Свечинської та ін. У російській науці представлена також багато в чому об'єктивна (навіть критична) оцінка ідей неоевразійства, що зустрічається в працях В. Іноземцева, О. Малінової, Е. Паїна, В. Цимбурського, І. Яковенка, Є. Ясіна та ін. Серед вітчизняних вчених, які вивчали ті чи інші сутнісні характеристики неоевразійства, слід назвати таких, як О. Баган, В. Головченко, С. Дацюк, О. Ірхін, Р. Рукомеда, О. Скребець, М. Шульга та ін. При цьому важливі особливості взаємовпливу неоевразійської ідеології та сучасної російської геополітики залишаються недостатньо дослідженими.

Виявимо головні особливості неоевразійства як неформальної ідейної основи геополітики Росії на світовому, регіональному та внутрішньодержавному рівні.

У 20-х рр. ХХ ст. в інтелектуальному середовищі російських емігрантів сформувалася ідейна течія, що отримала назву “євразійство”. В межах останнього із самого початку виділялися своєрідні погляди різних авторів. Не вдаючись у деталі окремих оригінальних концепцій, визначимо найголовніші з точки зору ідеологічного впливу на геополітику. Насамперед наголошувалося на тому, що Росія є винятковим для всього світу явищем — і не Європою, і не Азією, а виступає як окремий, цілісний і самодостатній “світ”, як особ-

лива духовно-історична геополітична реальність — “Євразія”. Росія в поглядах євразійців поставала як унікальна цивілізація, що сформувалася на основі синтезу таких складових, як арійсько-слов’янська культура, тюркський номадизм та православна традиція. Було переглянуто вчення слов’янофілів з його геополітичними проектами, зокрема, “великороси” в євразійців трактувалися вже не як найпотужніша “гілка” східного слов’янства, а як особливе імперське етнічне утворення, в якому злилися слов’янський та тюркський субстрати.

Євразійці доводили велику роль так званого “туранського” фактора у формуванні політичної системи Московської держави, російської культури та численних особливостей суспільного життя. Вважалося, що справжня російська (євразійська) держава виникла саме тоді, коли московські князі взяли на себе монголо-татарську геополітичну місію інтеграції євразійських народів. Тому Росія (у широкому розумінні) виступала спадкоємицею континентальних імперій минулого, насамперед — імперії Чингісхана. Таким чином, у працях євразійців підкреслювалася цивілізаційна спорідненість Росії саме з Азією, політична, економічна та культурна єдність Росії-Євразії. Головною небезпекою для Євразії вважалася агресивна політика європейської (романо-германської) цивілізації.

Однією з основоположних в ідейній течії євразійства була концепція “ідеократії” (“ідеократичної держави”), провідними розробниками якої були П. Савицький та князь М. Трубецькой. Взагалі під ідеократією євразійці розуміли будь-які форми недемократичного, неліберального правління, засновані на нематеріалістичних, духовних постулатах — пріоритеті духа над матерією, традиції над інновацією. Організація істинно ідеократичної держави повинна ґрунтуватися на певній “ідеї-правительниці”, головним змістом якої, на думку М. Трубецького, має бути “благо сукупності народів, що населяють даний автаркічний особливий світ” [11, 197]. У принципі конкретними формами ідеократії могли бути і теократична монархія, і радян-

ський режим, і фашистська чи нацистська диктатура.

З геополітичного погляду звернемо увагу на такі (і нині актуальні) положення євразійства: заперечення західної моделі суспільного розвитку; необхідність створення єдиного союзу (“табору”) народів світу для спільної антизахідної планетарної визвольної боротьби; месіанська роль Росії у світі.

У радянську добу євразійство, як і інші некомуністичні ідеології, перебувало під заборонаю. У період “пізньої перебудови” (наприкінці 1980-х рр.) у середовищі переважно російських громадських діячів, журналістів, вчених-гуманітаріїв відбувається формування ідей неєвразійства. У процесі наукової ревізії євразійські концепції були значною мірою модернізовані, їх намагалися пристосувати до реалій тогочасного СРСР, що остаточно занепадав. Основні течії неєвразійства сформувалися вже в 1990-х рр. у Російській Федерації та, значно меншою мірою, інших нових незалежних державах. Взагалі більшість течій євразійства об’єднувало прагнення бачити світ розділеним на “цивілізації” (чи “культурні ареали”), причому культури трактувалися як “замкнені світи”, котрі є неприступними для зовнішніх впливів і в своєму існуванні підкоряються лише внутрішній логіці [7, 11].

Слід виокремити так звану “прагматичну” версію неєвразійства або “економічне неєвразійство”. Ще в 1994 р. Н. Назарбаєв виступив ініціатором створення Євразійського союзу задля економічної інтеграції пострадянських країн. Йшлося про взаємовигідне об’єднання суверенних країн на основі спільного історичного минулого, схожості політичних, соціальних та економічних систем, традиційних господарських зв’язків тощо.

Різноманітні помірковані версії неєвразійства залишаються в науковому та політичному середовищі Росії, по суті, маргінальними попри певний вплив на формування зовнішньої політики Росії у 1990-х рр., оскільки великою мірою були абсорбовані найпотужнішою ідейною течією — “радикальним” неєвразійством, засновником якого був

О. Дугін, котрий і нині залишається провідним теоретиком цього напрямку.

Радикальні неоевразійці залучили до свого ідейного багажу теорію етногенезу Л. Гумільова, численні елементи теорій класиків геополітики (Г. Дж. Маккіндера, К. Хаусхофера, К. Шмітта та ін.), а також ідеї європейських “континенталістів” та “нових правих” (Ж. Тіріара, А. де Бенуа та ін.). Цікаво, що “неатлантична” Європа була проголошена потенційним союзником Євразії у протистоянні атлантизму на чолі зі США. Отже, традиційний для євразійства антиєвропеїзм був трансформований в антиатлантизм. Визнається важлива історична роль православ'я для формування євразійської спільноти. При цьому обґрунтовується корисність союзу з ісламськими державами, з якими євразійську (російську) цивілізацію нібито зближує традиціоналізм та прагнення протистояти експансії Заходу на чолі зі США.

Неоевразійство проголошується у працях О. Дугіна новітньою цілісною ідеологією. Критикуються (часто конструктивно) лібералізм, комунізм та фашизм. Натомість заявляється про створення так званої “четвертої політичної теорії”, яка проте має нині ще досить розпливчасті риси. Принципово нової ідеології, попри заявлені надмірні претензії, неоевразійство так і не запропонувало. Цікаво, що неоевразійство претендує посісти достойне місце ще й у системі філософії. Також воно позиціонується своїми адептами як повноцінне цивілізаційне вчення. У структурі неоевразійства наявні навіть успадковані елементи радянської версії імперського дискурсу. З іншого боку, численні близькі до неоевразійства положення зустрічаються в працях сучасного провідного російського комуніста Г. Зюганова. У неоевразійстві намагаються ґрунтуватися ще й на традиціоналізм та консерватизм, досить укорінені у свідомості жителів РФ. У сучасній версії неоевразійської концепції О. Дугіна навіть співіснують православ'я з езотеризмом (з елементами окультизму).

За справедливою оцінкою М. Ларюель, вчення О. Дугіна “еклектичне: тут і відвертий антиамериканізм, і апеляція до західних “но-

вих правих” та геополітиків третього рейху, і традиційний російський месіанізм, і спіритуалістські та окультистські роздуми, модні в сучасній Росії” [7, 6]. Таке еклектичне імперське неоевразійство пристосоване для прихильників різних, поширених у сучасній РФ ідеологічних течій – у ньому кожний може знайти для себе своє: і державник-імперець, і комуніст, і прибічник православного світу, і тюрк-мусульманин, і навіть поміркований націоналіст. Нинішня еклектика з тенденцією до залучення все нових аспектів пояснюється, на нашу думку, прагненням агрегувати якомога ширший спектр різноманітних ідейних течій на основі протистояння ліберально-демократичній ідеології, а також максимально відповідати інтересам сучасної правлячої російської еліти.

Слід звернути увагу на те, що взагалі “для неоевразійства характерним є формування образу ворога” [1, 110]. Головним зовнішнім ворогом є, безумовно, Америка, котра прагне створити планетарну однополярну імперію і максимально послабити чи навіть розчленувати Росію. На роль внутрішнього ворога неоевразійство висуває “агентів атлантизму” із прозахідних російських бізнесменів, політиків та вчених. Боротьба з зовнішніми та внутрішніми ворогами, котрі загрожують існуванню російської цивілізації, має консолідувати все суспільство РФ.

У неоевразійстві дедалі більшого поширення набуває імперський дискурс. Вважається, що для імперії притаманний такий політико-територіальний устрій, що поєднує жорсткий стратегічний централізм з широкою автономією регіональних соціально-політичних утворень, що входять до її складу [5, 496, 497]. На сучасному етапі О. Дугіним проголошується: “Неоевразійство – це політична теорія побудови імперії, “великого простору” нині і в майбутньому” [5, 494]. Пропонуємо трактувати сучасне радикальне неоевразійство саме як **імперське**.

З позицій імперського неоевразійства, найкращим майбутнім для людства є багатополярний світ, розвиток якого визначається взаємодією “полюсів” (“неоімперій”), які, у свою чергу, інтегрують навколо себе “вели-

кі простори”. Росія уявляється не лише “великою державою”, а підноситься на значно вищий — планетарний рівень, неоевразійці вважають її основою особливої російської (євразійської) цивілізації як одного з “полюсів” багатопольярного світу, що формується.

У 1997 р. найдоцільніший для Росії сценарій геополітичного розвитку О. Дугін вбачав у створенні “Нової імперії” (“Євразійської імперії”), котра мала очолити такий собі стратегічний блок, — “Конфедерацію великих просторів”: Європейської імперії на заході (на чолі з Німеччиною), Тихоокеанської імперії на сході (навколо Японії), Середньоазійської імперії на півдні (на чолі з Іраном) і власне Руської імперії в центрі Євразії [3, 247]. Тобто пропонувалося створення в Євразії наймогутнішої геополітичної вісі “Берлін – Москва – Токіо – Тегеран” як основи “Євразійської імперії”. Основою об’єднання імперських “великих просторів” вважалися спільні інтереси протистояння експансії атлантистської цивілізації на чолі зі США. Таким чином, ще наприкінці ХХ ст. радикальні неоевразійці обґрунтовували необхідність для Росії розбудови імперського світопорядку. Формування під її егідою декількох імперських утворень вважалося порядком для країн та народів усього світу від негативних наслідків західної “однополярної” глобалізації, котра організується атлантичною цивілізацією.

О. Дугін неодноразово змінював свої ідейні погляди, вірогідно, пристосовуючи їх до актуальних потреб геополітики російської влади, оскільки в 2000-х рр. став відверто провладним вченим. Так, вже сучасна версія неоевразійства О. Дугіна передбачає набуття Російською (Євразійською) імперією ролі координатора у спільному протистоянні атлантистському Заходу, крім названих вище, ще й інших потенційних незахідних імперій — Китаю, Індії, Бразилії (що також формуються на цивілізаційних засадах) [5]. На зміну континентальній антизахідній “Новій Імперії” в осучасненій теорії неоевразійства прийшла більш поміркована модель багатопольярного світу, що складається з “декількох незалежних та суверенних центрів прийнят-

тя стратегічних рішень на планетарному рівні” — новітніх імперій, найперспективнішою з яких, безмовно, вважається Російська (Євразійська) [5, 31].

Простежимо численні взаємовпливи в розвитку російської геополітики та неоевразійства. На початку 1990-х рр. зовнішня політика РФ на основі “Доктрини Козирева” у цілому мало відповідала ідеалам неоевразійства (особливо радикального). Проте “Доктрина Примакова” у зовнішній політиці РФ другої половини 1990-х рр., принаймні в пострадянському просторі, вже більшою мірою вписувалася в неоевразійські геополітичні схеми. Крім того, саме Є. Примаков висунув програму міжнародного співробітництва у форматі РІК (Росія – Індія – Китай) — по суті, поміркований неоевразійський проект.

На початку 2000-х рр. оновлена владна верхівка РФ на чолі з В. Путіним, публічно заперечуючи ідеологізацію своєї зовнішньої політики, де-факто все більшою мірою застосовувала інструментарій стратегії неоевразійства у своїй зовнішній політиці, навіть використовувала (і використовує) неоевразійський дискурс для легітимізації своєї політики на міжнародній арені. У російського керівництва з’явилися претензії перетворити РФ на один із “полюсів” світу, тому виникла потреба у формуванні відповідної ідеології. При цьому слід зазначити, що офіційно російська влада проголошує “тенденцію реідеологізації в міжнародних відносинах” негативним явищем [6]. Особливо очевидною для російської влади потреба в ідеологічному супроводі внутрішньої та зовнішньої політики стала після хвилі громадянських протестів у період 2011 — початку 2012 рр.

Звернемо увагу на поступову “ідеологізацію” російської зовнішньої політики саме в контексті неоевразійства. Так, окремі елементи неоевразійського дискурсу з’являються в Концепції зовнішньої політики, Стратегії національної безпеки, Воєнній доктрині та інших програмних документах РФ, а також все частіше зустрічаються у виступах вищих посадових осіб, особливо В. Путіна.

Багатопольярність у міжнародних відносинах і багатопольярний світовий порядок є

ключовими засадами неоевразійства імперського напрямку. Наголошується на тому, що лише “багатополярний світ є радикальною альтернативою однополярному світу” [5, 31]. Співпрацюючи з іншими незахідними “полюсами”, балансуючи між ними, Росія зацікавлена в тому, щоб підтримувати спільну систему протистояння однополярним прагненням США: “одній імперії може протистояти лише декілька імперій” [5, 510]. І в офіційному політичному дискурсі РФ усе активніше укорінюється концепт “багатополярності”. Зокрема, заявляється про перетворення РФ на “світову державу” зі стратегічною роллю в умовах багатополярного світу [12], відзначається, що сутність сучасного перехідного періоду в розвитку міжнародних відносин полягає у “формуванні поліцентричної міжнародної системи” [6], підкреслюється унікальність сформованої за століття ролі Росії як фактора рівноваги в міжнародних справах та “розвитку світової цивілізації” [Там само]. Отже, концепція багатополярності в міжнародних відносинах, офіційно прийнята російською владою, споріднена з “багатополярністю” як з однією із “стрижневих” ідей неоевразійства.

Серед основних зовнішніх воєнних небезпек на перше місце російська влада ставить “нарощування силового потенціалу Організації Північноатлантичного договору (НАТО) та наділення її глобальними функціями” [2]. І в неоевразійстві НАТО як військово-політичне уособлення атлантизму (“Цивілізації моря”) є головною небезпекою для Євразійської імперії [4, 384–386].

Сучасна геополітика керівництва РФ спрямована на нарощування партнерства та стратегічної взаємодії з Китаєм, поглиблення стратегічного привілейованого партнерства з Індією й розвиток ефективного та взаємовигідного політичного та економічного співробітництва у форматі “Росія – Індія – Китай” [6]. Як вже було зазначено, така геополітична взаємодія РФ з Індією та КНР добре вписується в осучаснений неоевразійський дискурс.

Отже, у своїй геополітиці на світовій арені влада РФ де-факто використовує численні положення неоевразійства. Навіть висува-

ються претензії імперського неоевразійства стати основою геостратегії для сучасної російської влади: “Євразійство може, таким чином, бути прийнятим в якості загальної стратегії Путіна на майбутнє” [4, 396].

Російська влада офіційно визнає, що “зворотнім боком глобалізації є тенденція до підвищення значення фактора цивілізаційної ідентичності” [6]. Власна унікальна цивілізаційна основа потрібна Росії для забезпечення формування під своєю егідою різнобічної інтеграції в пострадянському просторі. Такий цивілізаційний проект має бути привабливим для населення та політичних еліт пострадянських країн. І саме неоевразійство пропонує ідейне обґрунтування об’єктивного існування євразійської цивілізації в пострадянському просторі.

З позицій імперського неоевразійства, Євразійський союз, очолюваний Росією, трактується як потенційний полюс багатополярного світу [4, 395]. На основі об’єднання країн колишнього СРСР виникне майбутня Євразійська імперія: “котлованом імперії, нульовим її циклом буде інтеграція пострадянського простору” [5, 510].

Формування ЄврАзЕС, а потім Митного союзу, Євразійського економічного союзу (ЄАЕС) в цілому вписується в межі “економічного” неоевразійства. Таке “прагматичне” неоевразійство має навіть офіційну підтримку в Казахстані, Киргизстані, Таджикистані, оскільки для влади цих країн економічна інтеграція в пострадянському просторі є доцільною. Проте прагнення російської влади до імперського домінування зустрічає негативну реакцію з боку політичних еліт країн-партнерів, навіть Білорусі. Ідея перетворення ЄАЕС на ЄАС (Євразійський союз) як багатофункціональне об’єднання з наднаціональними органами також викликає спротив серед населення та політичних еліт у країнах-партнерах, оскільки де-факто означатиме поступки значної частини суверенних повноважень цих держав на користь РФ.

Неоевразійські ідеї мають певне поширення в країнах колишнього СРСР: пропагуються проросійськими політичними силами, нав’язуються через проросійські ЗМІ. Навіть

окремі грузинські дослідники вважають, що в пострадянському просторі “ми є частиною однієї цивілізації і не маємо морального права порушувати існуючу цивілізаційну (геополітичну) єдність” [9, 166]. Однак загалом неоевразійська ідеологія не має масової підтримки у суспільній свідомості більшості населення пострадянських країн.

Про Україну О. Дугін заявляв, що “факт існування “суверенної України” є на геополітичному рівні оголошенням Росії геополітичної війни (а це справа не стільки України, скільки атлантизму)” [3, 379]. З погляду імперського неоевразійства, незалежна Україна як геополітичний проект атлантизму становила небезпеку для потенційної Євразійської імперії. Ще наприкінці 90-х рр. ХХ ст. пропонувалося геополітичне розчленування України із встановленням російського контролю над Центральною та Східною Україною, а також Кримом [Там само].

На внутрішньодержавному рівні геополітика російської влади спрямована на забезпечення стабільного розвитку багатонаціональної та територіально диференційованої країни. Західна модель ліберальної демократії вважається лише частково адекватною унікальним російським умовам, тому проголошується право на створення власної “суверенної демократії”. Для ідеологічного обґрунтування розбудови новітньої Російської держави все активніше використовується імперський дискурс. Існує дискусійна думка, що сучасні різноманітні імперські проекти, попри певні розбіжності між ними, виступають “як взаємодоповнюючі, що відповідають прагненню до відродження самодержавного устрою в Росії” [10, 359].

У широкому за змістом сучасному російському імперському дискурсі особливо виділяється роль неоевразійства, адепти якого проголошують саме свою ідеологію рятівною для Росії: “Або неоевразійство стане основним світоглядом російських еліт, або на нас очікує окупація” [5, 494].

Неоевразійці неодноразово виступали на підтримку політики російської влади, ідейно “викриваючи” її опонентів. Так, О. Дугін стверджує, що при проведенні своєї геополітики влада Росії зіштовхується зі “спланованим саботажем починань Путіна з боку агентури впливу атлантизму, яка збереглася на верхніх поверхах влади і на чолі вищих навчальних закладів” [4, 383]. Тому в нинішній РФ неоевразійці можуть виступати ініціаторами своєрідного “полювання на відьом” — тих вчених, політиків чи діячів культури, котрі висловлюють незгоду з кремлівською лінією, оголошують “п’ятою колоною” — ворогами Росії.

У Росії протягом її історичного розвитку так і не було сформовано повноцінної політичної нації. Оскільки ідеї націоналізму не можуть бути основою імперської консолідації багатоетнічного російського населення, у внутрішній геополітиці РФ простежується лінія на формування “багатонаціонального російського народу”, а в ідеалі — на розбудову “нації-співгромадянства”. Наголошується на тому, що “націоналізм — дуже шкідливе, руйнівне явище для цілісності Російської держави” [8]. З офіційною думкою знову співзвучна позиція неоевразійства. Так, на думку О. Дугіна, руський етнос сформувався саме як імперський, тому звичайний модерний (неімперський) націоналізм для нього згубний [3, 196]. Неоевразійство нині претендує відігравати роль ідеологічної підвалини формування загальноросійської ідентичності — навколо ідеї спільної євразійської цивілізації. Тим самим, численним народам Росії неоевразійство пропонує можливість самоідентифікації саме в рамках євразійської цивілізації.

Припускаємо, що у масовій свідомості російського населення відбувається свого роду “накладання” ідеологічних положень неоевразійства та сконструйованих політтехнологіями осучаснених та новітніх імперських міфів на давно укорінені великодержавні стереотипи. Як наслідок, у свідомості багатьох громадян Росії формується еkleктичний імперський світогляд. Проте, на нашу думку, для масової повноцінної індоктринації населення РФ недостатньо цієї ідеологічної еkleктики з великим вмістом неоевразійства.

Спостерігається дедалі більша насиченість сучасного культурно-інформаційного

простору Росії неоевразійськими символами. Ще з початку 2000-х рр. неоевразійство як політична сила намагається укорінитися в політичній системі Росії і навіть за кордоном. Партія “Євразія”, відновлена в 2012 р., не має істотної підтримки електорату в Росії. Але на теренах самої РФ та ще майже 30 країн світу функціонують мережі неурядової суспільної організації “Міжнародний євразійський рух” (очолюваної О. Дугіним), досить агресивними акціями виділяється молодіжна організація “Євразійський союз молоді”. Через мережні структури цих організацій ідеї неоевразійства активно поширюються насамперед у пострадянському геопросторі. Неоевразійці залучають до співпраці різноманітні європейські праві партії та рухи, переважно консервативного типу. Окремі політологи та політичні гуртки в Європі, що є опонентами ліберально-демократичного дискурсу, також вважаються союзниками неоевразійців. Крім того, антиамериканські течії, поширені в країнах Латинської Америки, об’єктивно мають з неоевразійством спільного ідейного супротивника – американський лібералізм (неолібералізм).

Отже, неоевразійство, що виникло на ідейному підґрунті євразійства 1920-х рр., значною мірою модернізувало його, пристосувало до реалій розвитку Росії в сучасному світі. У новітній РФ, особливо в 2000-х рр., неоевразійські ідеї розвивалися у тісному взаємозв’язку з політичними потребами правлячої політичної еліти. Радикальне (імперське) неоевразійство обґрунтовує формування в пострадянському просторі Євразійської імперії як одного з “полюсів” сучасного світу, претендує на роль концептуальної основи геостратегії Росії. Імперське неоевразійство покликане також виконувати роль ідеологічного обґрунтування консолідації багатонаціонального населення РФ у цивілізаційну (“євразійську”) спільноту.

Російська влада офіційно не ґрунтується у своїй політиці на неоевразійській ідеології, хоча окремі її важливі ідейні конструкції містяться в сучасних основоположних політичних документах РФ. Імперське неоевразійство артикулює ті, по суті, імперські ідеали

та цілі, котрі офіційна влада Росії відверто не проголошує, однак вони де-факто виявляються в практичній російській геополітиці на міжнародній арені. Таким чином, саме неоевразійство є, на нашу думку, головною ідеологічною основою формування сучасного імперського геополітичного дискурсу в Росії. Особливо примітно, що сучасні напрями геополітики РФ у світовому та пострадянському просторі значною мірою відповідають неоевразійським імперським накресленням. Так, нині влада РФ де-факто реалізує геополітичний проект неоевразійства – створення Євразійської імперії.

Література

1. Ахромеева Ю. В. Неоевразийство и традиционализм как примеры фундаменталистской идеологии / Ю. В. Ахромеева // Омский науч. вестн. Сер. “Филос. науки”. — 2008. — №5 (72). — С. 108–110.
2. Военная доктрина Российской Федерации [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://news.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>
3. Дугин А. Г. Основы геополитики. Геополитическое будущее России / А. Г. Дугин. — М.: Арктогея, 1997. — 608 с.
4. Дугин А. Г. Геополитика России: учеб. пособие / А. Г. Дугин. — М.: Академ. проект; Гаудеамус, 2012. — 424 с.
5. Дугин А. Г. Теория многополярного мира: монография / А. Г. Дугин. — М.: Евразийское движение, 2013. — 532 с.
6. Концепция внешней политики Российской Федерации [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://news.kremlin.ru/media/events/files/41d447a0ce9f5a96bdc3.pdf>
7. Ларюэль М. Переосмысление империи в постсоветском пространстве: новая евразийская идеология / М. Ларюэль; [пер. с фр.] // Вестн. Евразии. — 2000. — № 1. — С. 5–18.
8. Прямая линия с Владимиром Путиным 16 апреля 2015 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://kremlin.ru/events/president/news/49261>
9. Рхиладзе Г. Постсоветское пространство как объект геополитической экспансии: идеологический аспект / Г. Рхиладзе, Г. Векуа // Центр. Азия и Кавказ. — 2010. — Вып. № 2. — Т. 13. — С. 157–166.

10. Скребець О. В. Імперська ідея: російський досвід концептуального осмислення: монографія / О. В. Скребець. — Севастополь: СевНТУ, 2012. — 413 с.

11. Трубецкой Н. С. Об идее-правительнице идеократического государства / Н. С. Трубецкой // Ос-

новы евразийства. — М.: Арктогея-Центр, 2002. — С. 194–199.

12. Указ Президента РФ от 12 мая 2009 г. № 537 “Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года” [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>

Неоевразійство сформувалося на основі модернізації євразійської ідеології. У внутрішній геополітиці Росії неоевразійство є однією з ідеологічних основ консолідації поліетнічного та поліконфесійного населення. Серед напрямів неоевразійства можна виділити імперське. У пострадянському геопросторі неоевразійство забезпечує ідейні засади формування Євразійського союзу. Неоевразійство також ідеологічно обґрунтовує антиамериканський напрям геополітики РФ на світовій арені.

Неоевразійство сформировалось на основе модернизации евразийской идеологии. Во внутренней геополитике России неоевразийство служит одной из идеологических основ консолидации полиэтничного и поликонфессионального населения. Среди направлений неоевразийства можно выделить имперское. В постсоветском геопространстве неоевразийство обеспечивает идейное обоснование формирования Евразийского союза. Неоевразийство также идеологически обосновывает антиамериканское направление геополитики РФ на мировой арене.

Neoeurasianism has formed on the basis of the modernization of the eurasian ideology. Neoeurasianism is one of the ideological foundations of the consolidation of multiethnic and multireligious population in the internal geopolitics Russian. Among the directions of the neoeurasianism allocated is possible to distinguish an imperial one. In the post-soviet geospace neoeurasianism provides ideological justification for the formation of the Eurasian Union. Neoeurasianism also ideologically justifies anti-american direction of geopolitics of Russia on the world stage.

Надійшла 8 червня 2015 р.